

بین‌المللی شدیم، فردا باید شهر مشهد متحول شود یا در دنیا حرف اول را بزنند یا منابع و امکانات به شهر سرازیر گردد؛ این چنین نیست، بلکه باید در قالب یک پروسه، این فضاها را برای ورود به عرصه دیپلماسی و استفاده‌های جانبی فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی باز کنیم.

کاری که ما در مشهد انجام دادیم در قالب انجمن کلان‌شهرهای جهان (مترو پلیس) است، در این انجمن ۱۳۰ کلان‌شهر عضو هستند، مشهد از سال ۷۲ همزمان با اصفهان، شیراز و تهران به این انجمن می‌پیوندد اما تا سال‌های ۸۲ فعالیت‌های شهرداری مشهد در این انجمن چندان گسترده نبوده است، بعد از شورای اسلامی دوم، گروه همکاری‌های بین‌المللی علمی تخصصی در شهرداری تأسیس و راه‌اندازی شد.

ورود ما و گسترش فعالیت‌ها با انجمن کلان‌شهرهای جهان با یک هدف‌گذاری مشخصی در سه فاز کوتاه‌مدت، میان‌مدت و درازمدت صورت گرفت، هدفمان در کوتاه‌مدت حضور در تک‌تک جلسات و نشست‌های مترو پلیس به‌منظور آشنایی با ساختار و مکانیسم‌های این، در بازه میان‌مدت هدفمان نه‌تنها حضور بلکه حضوری اثر بخش و از منظر محتوایی و هدف درازمدت‌مان (۵ ساله) ورود به عرصه تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری این انجمن بود.

ارائه ظرفیت‌های شهر مشهد در حوزه‌های مدیریت شهری و فرهنگی در نشست‌ها، انتخاب مشهد به‌عنوان یکی از سه مشاور عالی هیئت‌مدیره انجمن (۲۰۰۷)، افتتاح چهار دفتر آسیایی و منطقه‌ای این انجمن در حوزه بانوان (۲۰۰۷)، آموزش (۲۰۰۸)، جوانان (۲۰۱۴) و صندوق توسعه (۲۰۱۱) و نهایتاً انتخاب شهردار مشهد (۲۰۱۰) به‌عنوان عضو اصلی هیئت‌مدیره ۲۲ نفر مترو پلیس که از شهرداران کلان‌شهرهای بزرگی مثل مسکو، برلین، پاریس، بارسلون، استول، تورنتو، ملبورن، بمبئی و غیره تشکیل شده است، از دیگر دستاوردهای شهرداری مشهد در عرصه دیپلماسی شهری بود. اگر دقیق به این دستاوردها و بسترهای ایجاد شده نگاه کنیم، این اقدامات یک فرصت بی‌نظیر و عجیبی برای مشهد خلق کرده است و آن‌هم در مقطعی که کشور از نظر مناسبات بین‌الملل شدیداً تحت فشار بوده است، البته این که شهرداری و مشهد چقدر توانسته از این ظرفیت‌ها استفاده کند، داستان دیگری است.

اینکه چقدر دیپلماسی شهری می‌تواند کمک کند، بستگی دارد به نوع حرکت و اقدامات ما و اینکه چقدر مسئولین و جامعه به آن اهمیت داده و اساساً با کاربردهای آن آشنا باشند، در این راستا شما نگاه کنید، راهبردها و سیاست‌های ابلاغی رهبری هم حضور در عرصه بین‌الملل و استفاده از ظرفیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای است.

یک نمونه موفق در این زمینه بگویم، سال ۲۰۰۸ بحث تحریم‌ها، مشکلاتی برای قطار شهری

مشهد پیش آورده بود، من به دهنم رسید از نهاد کلان‌شهرهای جهان برای این موضوع استفاده کنیم، چرا که بر اساس تجربه بین‌المللی می‌دانستم که شورا و شهرداری شهرها در دنیا به‌عنوان یک NGO، نهاد غیر دولتی محسوب می‌گردند، لذا دنبال این بودم که به نحوی شوراهای شهر و شهرداری‌هایمان را به این انجمن غیرانتفاعی و غیرسیاسی ارتباط بدهم و از این فضا و فرصت برای سرمایه‌گذاری استفاده کنیم.

لذا در اولین جلسه استراتژیک مترو پلیس که قرار بود برای ۱۰ سال آینده انجمن برنامه‌ریزی کنند، از مشهد به‌عنوان مشاور عالی دعوت شد و شرکت کردیم، به‌عنوان یک راهبردی برای انجمن چنین طرح بحث کردم که کلان‌شهرها نیاز به منابع مالی برای پروژه‌های کلان خود دارند و ما می‌توانیم بانکی بین‌المللی و مختص اعضا برای این انجمن تأسیس کنیم. آن زمان ما همین بانک شهر خودمان را هم نداشتیم، پیشنهاد با استقبال همه روبرو شد و پذیرفتند و یک هیئتی را تعیین کردند که مکانیسم تأسیس آن را بررسی کنند؛ در نشست بعدی اعلام کردند که چون انجمن یک انجمن غیرانتفاعی است، نمی‌تواند بانک که یک نهاد انتفاعی است، تأسیس کند.

پیشنهاد دیگری دادم و گفتم اگر بانک نمی‌شود، بیایم یک مرکز ایجاد کنیم که حلقه واسط بین پروژه‌های شهرهای عضو سه عامل پول، تخصص و اجرا باشد، یعنی اگر شهری تخصص انجام پروژه را داشت اما پول نداشت یا برعکس، انجمن به‌عنوان یک عامل، نیازهای پروژه‌های اعضا را به این سه عامل در دنیا معرفی و مرتبط کند؛ در همان زمان موج ایجاد مونوریل در کشورمان راه افتاده بود، در حالی که شهرهای کشورمان نه تخصص و نه پولش را داشتند و من این موضوع را آنجا مثال زدم.

به‌هر حال «صندوق جهانی توسعه شهرها» در پاریس تأسیس شد (۲۰۱۰) و شهرداری مشهد هم جز هیئت مؤسس آن شد، بعد هم به عضویت هیئت‌مدیره صندوق انتخاب شد، در همان مقطع توانستیم در یک رقابت تنگاتنگ با استانبول، میزبانی و مدیریت دفتر آسیایی این صندوق را کسب کنیم، در حال حاضر این صندوق به‌غیر از دفتر مرکزی که در پاریس است، یک دفتر برای قاره آمریکا و یک دفتر هم در آفریقا دارد.

در حال حاضر خواهرخواندگی و برادرخواندگی‌ها هم در بین شهرهای مختلف کشورمان با سایر شهرهای جهان رایج شده است، این‌ها تعابیر می‌تواند موجب کمکی به اقتصاد

یک شهر شود یا بیشتر جنبه نمادین دارد؟

برقراری هر نوع تعامل و ارتباط شهر با خارج، سبب ایجاد ظرفیت می‌شود، به شرطی که بدانیم دنبال چه هستیم و مکانیسم و بسترهای لازم را ایجاد کنیم، در حال حاضر اصفهان با حدود ۱۳ شهر، خواهر خوانده است اما به قول اعضای شورای شهرشان، نتوانستند استفاده‌ای بکنند.

خواهرخواندگی آلان تقریباً از مد افتاده است؛ باین حال نمونه‌های موفق هم وجود دارد، مهم این است که از دل آن دستاوردی داشته باشیم، مثلاً پاریس و نیویورک خواهر خوانده‌اند، در موضوعات مورد توافقشان گروه تخصصی پاریس در نیویورک به خرج نیویورکی‌ها دفتر زدند و نیویورکی‌ها هم به خرج پاریسی‌ها در پاریس دفتر دارند تا موارد هماهنگی و پیگیری کنند.

ما الآن با لاهور خواهر خوانده ایم ولی چرا اتفاقی نیفتاده است؟ اسم مهم نیست، مهم فراهم شدن ایجاد بستر برای تبادل دوجانبه است، الآن انجمن مترو پلیس و بنیاد مطالعاتی Urban Agent Institute ابتکاری را به خرج داده‌اند به اسم «City to City»، شبیه به خواهرخواندگی است، مثلاً ساووپولو در حوزه مدیریت اتوبوس‌های تندرو BRT در دنیا اول است و مشهد می‌خواهد BRT راه بیندازد؛ این انجمن می‌تواند این دو شهر را به هم وصل کند تا تبادل تجربه کنند، بنابراین زمینه‌های همکاری هست اما بینش و انگیزه مسئولین شهری را می‌طلبد.

مشهد برای استفاده از این ظرفیت‌ها چه اقداماتی کرده است، شما در این زمینه چه تجربه‌ای دارید؟

انجمن مترو پلیس و بنیاد مطالعاتی Urban Agent Institute ابتکاری را به خرج داده‌اند به اسم «City to City»، مثلاً ساووپولو در حوزه مدیریت اتوبوس‌های تندرو BRT در دنیا اول است و مشهد می‌خواهد BRT راه بیندازد؛ این انجمن می‌تواند این دو شهر را به هم وصل کند تا تبادل تجربه کنند.